

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
Природничий факультет
Міністерство науки і вищої освіти Республіки Польща
Поморська академія у Слупську
Інститут біології та охорони довкілля

Перша міжнародна конференція молодих учених
«ХАРКІВСЬКИЙ ПРИРОДНИЧИЙ ФОРУМ»

Харків, 19-20 квітня 2018 року

Таблиця 1

Гигропреферендум жесткокрылых исследованных сообществ

Гигропреферендум, виды	Стационар 1		Стационар 2		Стационар 3	
	Число видов	Относительное обилие, %	Число видов	Относительное обилие, %	Число видов	Относительное обилие, %
гидробионты	0	0	1	13,3	2	22,2
гигрофилы	3	24,7	4	63,3	3	51,9
ксерофилы	2	7,2	2	6,7	1	3,7
мезогигрофилы	3	7,2	2	6,7	0	0
мезоксерофилы	3	13	0	0	1	3,7
мезофилы	8	47,9	2	10	4	18,5
Всего видов	19		11		11	
Всего экземпляров		69		30		27

Наименьшее количество особей представлено ксерофилами (*Amara aenea*, *Anisodactylus signatus*) и мезогигрофилами (*Carabus granulatus*, *Pterostichus strenuus*) – по 6,7 % каждый. Мезоксерофилы на данном биотопе не выявлены.

На третьем стационаре так же как и на стационаре № 2 преобладали гигрофилы (*Pterostichus nigrita*, *Europhilus fuliginosus*, *Oodes helopioides*) – 51,9 %. Гидробионты (*Rhantus grapii*, *Ilybius fenestratus*) и мезофилы (*Carabus nemoralis*, *Harpalus latus*, *Poecilus versicolor*, *Harpalus rufipes*) встречаются практически в равной степени – по 22,2 % и 18,5 % соответственно. В равной степени представлены ксерофилы (*Harpalus griseus*) и мезоксерофилы (*Harpalus rubripes*) – по 3,7 % каждый. На данном участке не были выявлены мезогигрофилы.

Таким образом, по предварительным оценкам можно сказать, что сообщества жесткокрылых берега озера Оршанское в г. Горки сложено преимущественно гигрофильными и мезофильными полевыми видами, а также тяготеющими к переувлажнённым местообитаниям.

Складанна В.В., Харченко Л.П.

**ВПЛИВ ТЕМПЕРАТУРНОГО РЕЖИМУ НА МЕТАМОРФОЗ ГОСТРОМОРДОЇ
ЖАБИ (*Rana arvalis*) В ЛАБОРАТОРНИХ УМОВАХ**

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Розмноження представників ряду безхвостих в лабораторних умовах пов'язана із низкою наукових проблем, які успішно вирішуються на вище зазначених представниках, а також із забрудненням водою.

Основна мета нашого дослідження – це вплив температурного фактора на процес метаморфозу гостромордої жаби. Температура як абіотичний фактор забезпечує нормальну життєдіяльність організму – обмін речовин, ріст, розвиток.

Матеріалом наших досліджень була ікра (запліднені яйцеклітини) гостромордої жаби, а в подальшому – пуголівка на різних етапах метаморфозу.

Пуголівки після виходу із ікри розвивалися у різних умовах по відношенню до температури води і атмосферного повітря. Для цього два акваріуми з пуголівками розміщалися в різних температурних режимах. Перший акваріум знаходився в приміщенні куди постійно проникало природне світло і температура повітря на 5-7⁰С була вища. Другий акваріум був розміщений на тіньовій стороні з відповідно нижчим температурним режимом води і повітря.

Щодня ми фіксували температуру повітря і температуру води в обох акваріумах та темпи метаморфозу у двох досліджених груп жаби гостромордої (щодобове фіксування основних етапів розвитку, морфометричні показники).

У результаті досліджень нами зафіксовано різницю у темпах метаморфозу і морфометричних показниках пуголовків двох експериментальних груп. Установлено, що уже на перших етапах розвитку пуголовки з першої групи за практично всіма морфометричними параметрами мали значно вищі показники, що в подальшому впливало на тривалість стадій розвитку в бік їх скорочення.

До десятої доби для розвитку пуголовків двох експериментальних груп не зафіксовано суттєвої різниці, окрім того, що пуголовки з першої групи мали більші розміри і були більш рухливими та активними. Температурний режим та освітленість (перша дослідна група) сприяли інтенсифікації темпів розвитку і тому у пуголовків цієї групи на 1,5 доби раніше прорвався рот, з'явилися зовнішні зябра і пуголовки перейшли до активного живлення. Зазначена вище тенденція зберігалася протягом усього процесу метаморфозу. Наприклад, у першій дослідній групі задні кінцівки сформувалися на 25 добу розвитку, а в другій групі – на 30 добу.

Таким чином, результати досліджень засвідчили, що температурний режим і освітленість мають велике значення для перебігу метаморфозу в лабораторних умовах для гостромордої жаби.

На фоні загальних закономірностей метаморфозу, виявлені особливості на прикладі гостромордої жаби, які обумовлені впливом температурного фактору. Особливістю процесу метаморфозу гостромордої жаби є висока чутливість пуголовків до температурного режиму в лабораторних умовах. З підвищенням температури води в акваріумі та температури повітря відмічено скорочення в часі етапів метаморфозу.

Танчак В.С., Харченко Л.П.

Зимуючі птахи Нововодолажського району Харківської області

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Розробка таких важливих проблем сучасної біології як популяційна екологія, просторова орієнтація, управління поведінкою, сигналізація та комунікація, адаптація до антропогенно-трансформованих територій успішно вирішується в процесі дослідження на представниках класу *Aves*. Широке розселення і пристосування до різних умов існування, пластичність кормодобувного стереотипу сприяють синантропізації птахів.

Мета нашого дослідження – з'ясувати видовий склад зимуючих птахів різних біотопів Нововодолажського району Харківської області.

Відповідно до мети наших досліджень нами були використані методи маршрутного обліку та візуальних спостережень.

Дослідження проводилися зимою 2017/18 року в таких біотопах досліджуваного регіону: лісовий масив, паркова зона, житлові поселення, сміттєзвалище.

Лісовий масив займає площу 3,4 га, в якому переважають хвойні породи дерев з підліском широколистяних. Чагарникова рослинність майже відсутня. До житлових поселень відносяться території приватного сектора, 4-поверхові та 2-поверхові будівлі. До паркової зони відносяться території школи і аграрного коледжу, де переважають хвойні породи дерев та сади. Місцеве сміттєзвалище займає площу 0,4 га і знаходиться в яру.

Проведено маршрутний облік птахів, візуальні спостереження та аналіз польових досліджень. На основі польових досліджень нами виявлено на зимівлі в досліджуваному районі 6 видів птахів: дятел великий (*Dendrocopus major L.*), сорока (*Pica pica L.*), ворона сіра (*Corvus cornix L.*), синиця велика (*Parus major L.*), горобець хатній (*Passer domesticus L.*), грак (*Corvus frugilegus L.*).

Найбільша кількість птахів була відмічена на сміттєзвалищах, де одночасно налічувалось від 254 до 318 особин різних видів птахів, що пояснюється досліджуваністю корму в морозні та засніжені дні. Протягом зими спостерігалася міграція птахів по біотопах. На нашу думку, основною причиною міграцій є трофічна база пов'язана із підкормкою птахів та розміщенням годівничок в парковій зоні.